

”EN FED MOPPE HAR ALTID VÆRET EN LÆKKERBISKEN”:
Om hundeslagtninger i Tyskland og hundespising i Danmark¹

Rolf Kuschel

Hommage til professor Franz From (1914-1998).

I mange år var professor ved Psykologisk Laboratorium, Franz From, stærkt engageret i udforskning af spisefordomme, såvel teoretisk som praktisk. From interesserede sig for spisefordommes samfundsmæssige begrundelse og forankring, dvs. hvad der betinger ”deres opståen, udbredelse, vedligeholdelse eller bortfald”. I 1966 spiste From sammen med sine yngre medarbejdere hund og hvide laboratorierotter, og under disse kulinariske måltider var han i sit es. Det kom hurtigt til at stå klart for enhver, at for ham var et godt måltid et psykoidt emne. Desværre nåede Franz From aldrig at analysere det omfattende materiale han havde indsamlet.

Den måde, mennesker orienterer sig på i den komplekse verden, de lever i, sker gennem kategorisering. Vi klassificerer så godt som alt fra bosteder (hytter, huse, slotte) og møbler (borde, stole), over biler (lastbiler, personbiler) til mennesker (efter udseende eller etnisk tilhørsforhold). Kategoriseringer er nødvendige, for de reducerer omverdenens kompleksitet og letter kommunikationen, muliggør en hurtig identificering af genstande og situationer og angiver handlemuligheder. ”Et af de væsentligste redskaber til at foretage en sådan diskrimination eller strukturering er sproget”, siger Monberg (n.d.), ”men der er ingen grund til at antage, at det kun er gennem sproget vi foretager vore kulturelle diskriminationer. Gennem vor kulturelle indlæring har mennesket formodentlig erhvervet sig evnen til en struktureret oplevelse af omverdenen ved brug af hele – eller store dele – af dets sansesystem.” Edmund Leach (1966) er inde på samme tankegang, når han siger: ”Denne verden er en repræsentation af vore sproglige kategorier og ikke omvendt”. Sproget giver os værktøjet til at adskille kategorierne fra hinanden.

Den måde mennesker strukturerer omverdenen på varierer ikke blot inden for samme kultur, men også på tværs af kulturer. I Danmark for eksempel kategoriseres dyr som slagtekvæg, fjerkræ, vildt, kæledyr og skadedyr. I andre kulturer skelner man kun mellem spiselige og ikke-spiselige dyr. I Dan-

¹ Læseren kan undre sig over, hvorfor data, der er indsamlet for mere end 40 år siden, publiceres. Svaret er enkelt. I faglitteraturen ses ustandselig beklagelser over, at der ikke findes statistikker over hundeslagtninger. De findes, men det er lidt af et Sisyfosarbejde at finde frem til dem – men her kommer de!

mark betragter vi hunden som et kæledyr og ikke som slagtekvæg, hvorimod man i Korea indtil for nylig ikke betragtede hunden som kæledyr, men som slagtekvæg. Kategorier er ikke statiske, de ændrer sig over tid og sted, især når der forekommer ekstreme forandringer i omverdenen. Historien rummer utallige eksempler på, hvorledes mennesker under alvorlig hungersnød gradvist flytter grænsen mellem det spiselige og ikke-spiselige.

Naturens spisekammer er overordentlig varieret. I Frankrig spises frølar og snegle, i Danmark og Portugal klipfisk, i Libanon fåretestikler, i Kina er søgurker og søpølser en delikatesse og i Salomonøerne i Stillehavet spiser man fiskeøjne og flyvende hunde. I Korea serveres den velsmagende poshingtang hundesuppe. Ifølge National Geographic (2004) spiser en bestemt befolkningsgruppe i Indien med velbehag dyrefostre fra nyslagtede dyr. Man har regnet ud, at der i menuer verden over indgår mere end 1.400 forskellige insekter. Vore gamle frænder mod nord, islændingene, holder – den dag i dag – en midvinterfest kaldet Thorrablot (Þorrablót). Her serveres efter gammel vikingetradition, fermenteret hajkød, der har været gravet ned i flere uger og derefter hængt til tørre, kogte fårehoveder, røget fåremave, svedet fårehoved og pressede fåretestikler. På Grønland spises måger i karry. Alle disse mademner betragtes som lækkerier, medens de uden for den pågældende kultur ofte vækker væmmelse (se Kuschel og Zand, 2007).

Intolerance over for ukendte mademner er meget stor. Spisning af hund hører til et af de mest potente spisetabuer i Vesten. Da nogle studerende fra Journalisthøjskolen i Århus i 2008 spiste kat som en protestaktion, blev de ifølge Helmer (2008) truet på livet. Da Korea fik tildelt værtskabet for Olympiaden i 1988, blev internettet bombarderet med krav om at flytte Olympiaden, medmindre den koreanske regering forbød slagting af hunde til menneskeføde. Resultatet blev, at restauranter, der solgte hundekød eller den velsmagende gaejang-guk suppe, lukkedes for ikke at udfordre Vestens sarte sjæle. Dette gentog sig i Korea i 2002 ved fodboldverdensmesterskaberne. Stærke dyreværnsforeninger, med Brigitte Bardot i spidsen, fik midlertidigt standset en væsentlig del af Koreas traditionelle madkultur. Hendes argument var, at hundespisning ”ødelægger landets image”. Under et radiointerview blev hun konfronteret med, at vesterlændinge, som opholder sig i Korea og andre Sydøstasiatiske lande, også spiser hunde, hvorpå hun replicerede: ”Franskmænd, Tyskere og Amerikanere spiser aldrig hunde” (Saletan, 2002). Hvad den gamle filmstjerne glemte at fortælle, var, at der allerede i 1910 åbnedes en butik i Paris, Grande Boucherie Canine (hundeslagter), og at hunde indtil 1985 officielt blev slagtet på tyske slagterier – uden at det af den grund ødelagde de respektive landes image.

Figur 1. Åbning af den første hundeslagter i Paris i 1910 (Boitani et al, 1997)

Spising af hundekød forekommer i forskellige sociale kontekster:

1. Hunden indgår i rituelle ofringer
2. Hundekød betragtes som traditionel mad
3. Hundekød spises til forebyggelse eller behandling af sygdom
4. Hundekød betragtes som delikatess
5. Hundekød fortæres under alvorlig hungersnød

Hundekød indtager således både rollen som offergave, traditionel- og luksuspise samt nødspise.

Ad 1: Hunden indgår i rituelle ofringer

Fra den klassiske oldtid berettes, at romerne ofrede en ung veltilberedt hund i forbindelse med præstevielser og ved magistratspersoners embedstiltrædelse (Floessel, 1905). Også i Norden indgik hunden som en del af gudeofringer. Således beretter Thietmar af Merseburg, en tysk krønikeskriver, om danernes hedenske skikke: "Der findes i deres land et sted, der hedder Lederum (= Lejre); det er hovedstaden og ligger i den del af deres rige, der hedder Selon (= Sjælland). Hvert niende år i januar måned, på den tid, da vi fejrer Kristi fødsel, kommer alle sammen her og dræber til deres guder 99 mennesker og lige så mange heste foruden hunde og haner, som man bruger i mangel af

høge. De mener, at disse dyr gør tjeneste hos underverdenens guder, og at de ved at ofre dem udsoner de forbrydelser, de har begået" (Ramskou, 1969).

Den arabiske diplomat Ahmad ibn Fadhlān gav under sin rejse i slutningen af 800-tallet i Rusland en beskrivelse af en vikingebegravelse. "Så kom de med nābidh, frugt og vellugtende planter, som de lagde ved siden af ham. Endvidere kom de med kød, brød og løg og lagde det foran ham. Så kom de med en hund, skar den i to stykker og lagde den op i skibet. Derpå kom de med alle hans våben og lagde dem ved siden af ham. Så kom de med to heste og lod dem løbe, til de blev svedte. Derpå huggede de dem i stykker med sværdet og kastede kødet af dem ind i skibet. Ligeledes kom de med to køer. Også dem huggede de i stykker og kastede derefter ind i skibet. Så kom de med en hane, og en høne, og dræbte dem, og kastede dem ind" (Ramskou, 1969).

Hvilke guder hunden eller nogle af de andre dyr blev ofret til i de gamle nordiske ritualer, vides ikke, men i og med at hunden indtog en position som offerdyr, var intet urent forbundet med den. Thi man ofrer ikke urene ting til guderne – de ville føle stor væmmelse herved.

Ad 2: Hundekød betragtes som traditionel mad

Hvor spisning af hundekød i Vesten generelt anses for at være tabubelagt, så betragtes hundekød i andre lande som en meget næringsrig spise. Dette gælder f.eks. i Korea og Kina. Her spises hunden især i de kolde måneder. Denne tradition kan føres helt tilbage til Confucius' tid (551-479 f. Kr.), hvor nogle lærde anbefaler hundekød som "det mest velsmagende kød." I modsætning til, hvad der er den almindelige opfattelse i Vesten, spiser man kun hunde, der er blevet opdrættet som slagtekvæg. Man spiser ikke sine kæledyr.

I Vietnam hører hunden til en socialt værdsat spise. Den spises ikke kun på grund af sin proteinværdi, men også fordi man tror, at spisning af hundekød bringer succes i livet, såvel som mændene tror på, at hundekød er godt for deres virilitet (BBC News, 2001). Også i det gamle Mexico spistes hund. Det var dog ikke en dagligdags spise, da hundekød var dyrt, og derfor forbeholdt særlige anledninger som bryllupsfester (Termer, 1957).

Fig. 2. *Hawaiiansk kvinde, der ammer en poi-hund.*²
Illustration af Elaine Blitman (Ramier, 1973)

Der findes også en gammel tradition for hundespising i Polynesien og hovedsageligt på Tahiti, Hawaii og New Zealand. Her blev de opfodret med taro og brødfrugter. Man passede godt på hunden, bar den på skuldrene og i visse tilfælde lagde kvinderne dem til brystet og ammede dem. ”Hunde, der var kæledyr, blev som hvalpe sommetider brystammet. Men en kæledyrshund blev dræbt uden anger, dersom der var brug for den som mad” (Titcomb, 1969). Specielt Tahiti var kendt for sine lækre hunde, og her blev

2 Kaldet poi-hund (‘ilio poi), fordi poi (kogt taro, spædet op med vand) smagte godt sammen med hundekød. Hunden var forholdsvis lille og dorsk og kunne ikke bjæffe.

hunde fodret med brødrugter, kokosnødder og yams og betragtedes som slagtekvæg. Da kaptajn James Cook på sin opdagelsesrejse i 1769 nåede til Tahiti, lærte han og hans besætning at spise hundekød, men det var med blandede følelser at de gik i lag med denne nye ret. Nogle søfolk kunne ikke overtales til at spise den, medens andre syntes at den var velsmagende. Ja, nogle sagde, de aldrig havde fået mere velsmagende og ”sødere kød” (Kuschel & Zand, 2007). Som Brillat-Savarin (1966) skrev i sin berømte kogebog: ”Opdagelsen af en ny Ret betyder mere for Menneskeslægtens Lykke end Opdagelsen af en Stjerne”.

Ad 3: Hundekød til forebyggelse eller behandling af sygdom

At hundekød kunne have helbredende og styrkende egenskaber, kendtes allerede i Kina (From, 1978), hvor man hovedsageligt spiste hundekød om vinteren for at holde kroppen varm. I andre Sydøstasiatiske lande har man en tro på, at hundekød øger manddomskraften, hvorfor der igennem tiderne har været diskussioner om, hvorvidt hundekød egentlig er en egnet spise for kvinder. Denne betænkelighed må utvivlsomt være udtænkt af mænd, der ikke gerne så sig selv udfordret! I Grækenland, på Aristofanes tid (cirka 450-385 f. Kr.), mente man også, at hundekød styrkede kroppen mod sygdom. På sin anden verdensomrejse fik kaptajn James Cook en akut galdeblærebetændelse, og hele mandskabet frygtede for hans liv. Da der ikke fandtes friskt kød ombord, ofrede en af skibets officerer, Mr. Forster, sin hund og serverede hundesuppe, hvilket efter sigende reddede kaptajnens liv (Cook, 1774/1968).

I Tyskland spistes i det 20. århundrede hundefedt, som man mente havde helbredende virkning på gigt og tuberkulose. Så sent som i 1960'erne kunne man på apoteker i Tyskland købe dåser med 100 gram hundefedt for 3 DM. Det var specielt i områder med mange glaspustere, stenknusere og tilsvarende professioner, der kunne medføre lungesygdomme, at efterspørgslen på hundefedt var stor (Osterland 1938). Flere forfattere afviser imidlertid hundefedts forebyggende eller helbredende virkning på tuberkulose. De kalder det for ren og skær overtro, og mener, at hundefedt mere hører hjemme i et møgapotek (eine Dreckapotheke) end i et ordentligt apotek (Silber, 1935). I den nordiske middelalder brugtes hundemælk og hundeblood mod generende hårvækst, medens hundens urin brugtes som et middel mod hårudfald: ”väh hoffwdit offta med hwunda piss så bliffwer thet icke skallot” (Kulturhistorisk Lexikon, 1962). I Vestsjælland havde man iflg. Jens Kamp (1943) en tro på, at: ”I Hundeeskrementer er der god Lægedom for udvortes Skade.”

Ad 4: Hundekød som delikatess

For nogle mennesker er spisning af hundekød en delikatess. Hippokrates beretter iflg. Ostertag (1910), at hans landsmænd gerne spiste kødet fra hunde, der var blevet kastreret som unge, og Mègnin (1900) tilføjer, at hundekød iflg. Hippokrates: ” ... ophidses, virker udtørrende, gør stærk, men i

almindelighed dog er vanskeligt at fordøje." At der endnu i sidste århundrede fandtes virkelige Feinschmeckere i Tyskland, understøttes af et brev fra slagterierne i Chemnitz, hvori det fremgår, at: "... i vores by fandtes der særlige hundekøds liebhavere, der tilhørte den velsituerede samfundsgruppe" (Fleisch-Kombinat, 1966; Bahr, 1911).

Hundekød er ikke særlig stærkt i smagen, dog afhænger meget af, om hunden er blevet opdrættet med rodknolde og grøntsager, som de hawaiianske og tahitianske hunde, eller om den har levet et omstrejfende liv. I de få beskrivelser, der findes om hundekødets smag, sammenlignes smagen enten med engelsk lam, fårekød, ged, kalv eller tør sødmælkskalv. I 1979 udgav Calvin Schwabe en bog med en række opskrifter på, hvordan hundekød kan tilberedes på forskellig måde. Der er således ikke noget i vejen med smagen af hundekød, men kun forestillingen herom.

Ad 5: Hundekød fortæres under alvorlig hungersnød

Utallige er de eksempler, hvor alvorlig fødemangel har fået mennesker, som normalt ikke spiser hundekød, til at overskride deres væmmelsestærskel. Og mange gange har de måttet sande, at det slet ikke var særlig ubehageligt at spise noget, de før havde foragtet. Berømt er således beskrivelsen af den norske polarforsker Roald Amundsen (1872-1928), der på vej til Sydpolen så sig nødsaget til at slagte nogle af sine slædehunde, fordi han og hans mandskab var ved at løbe tør for proviant. Som han siger i et interview med *The New York Times*: "... hundene var fede og viste sig at være en meget lækker spise. Det er alt andet end en plage at spise hundekød" (*The New York Times*, 1912).

Udsættes mennesker for ekstreme situationer, som er fremkaldt enten af usædvanlig vejrlig eller krig, bliver utroligt mange mademner, der tidligere aldrig blev opfattet som spiselige, pludselig spiselige. Da store dele af Rusland, specielt den russiske provins Samara, i 1921-22 var udsat for ekstrem madmangel, blev brød fremstillet af bark, agern, ler m.m. Ja, selv ekskrementer spiste man. I en beretning fra en af de hårdest ramte russiske provinser hedder det: "Da det begyndte at sne, begyndte man at anvende ler og knuste knogler som næringsmiddel; derefter spiste man katte, hunde og rotter. Nu samler de sultende på gaden hestegødning, bager det og sluger det med glubende appetit. Det forekommer også, at de sultne fortærer menneskekød" (Mühlens, 1923). Tilsvarende beretninger findes også fra hungersnød i Rusland i 1230-1 og 1601-2, under russernes belejring af Ukraine i 1932-3 (Jensen, 2008) og tyskerne belejring af Leningrad i 1941-2. Som en 15-årig skoleelev fra Leningrad skrev: "... alle mine tanker kredser om mad og trangen til at flygte fra sulten, kulden og frygten." En anden ung mand noterede i sin dagbog: "... spiste stegt kat – meget lækkert" (Nielsen, 2008).

I krisituationer, nødsituationer og katastrofesituationer, hvor det gælder overlevelse, er mennesket i stand til at spise næsten hvad som helst, og man

finder de samme mønstre som tidligere. For eksempel spiste befolkningen under Københavns belejring i 1659 hunde og katte, lige såvel som fransk-mændene gjorde det under tyskernes belejring af Paris i 1870-1. Der sker en omrokering af tidligere kategoriseringer, idet f.eks. hunde og katte kognitivt flyttes fra kategorien ”kæledyr” til kategorien ”spisedyr/slagtekvæg”. Katz (1932) taler om, at mennesket under livstruende situationer gradvis overskrider grænserne for, hvad der kan spises og ikke spises. Han taler her om de vigende kravs lov (”Gesetz des sinkenden Anspruchs”). Er hungersnøden tilstrækkelig langvarig, kan det ende med, at mennesker spiser ting, der absolut ingen næringsværdi har. Fattige kvinder i Afghanistan bager f.eks. brød af jord til deres sultne børn. (Jf. også Charlie Chaplin, som i filmen Guldfeber spiser sine egne snørebånd.) Som det hedder i et gammelt ordsprog: ”Nød lærer nøgen kvinde at spinde.”

Ændring af spisefordomme

Ændringer af irrationelle holdninger eller fordomme kan tage flere generationer. Dette gælder også spisefordomme. Det tog således næsten 200 år, før kartofflen, som spanierne medbragte fra inkaerne i det 16. århundrede, blev accepteret. Nogle steder skulle der stor kløgt til for at overbevise befolkningen om denne lille plantes store nytteværdi. Således gik den franske dronning Marie-Antoinette ikke blot med kartofflens blomster i håret, men hun dækkede også sit frokostbord med dem. Først da kemikeren Antoine August Parmentier, som havde lært kartofflens fortrinligheder at kende under Syvårskrigen, tilplantede en mark med kartofler, ændredes holdningen til kartofflen. Parmentier forbød på det strengeste tyveri af kartoflerne og satte marken under stærk bevogtning i dagtimerne, men lod den henligge ubevogtet om natten. Borgernes nysgerrighed gjorde, at marken hurtigt blev tømt for kartofler, for alle ville have fat i denne sjældne plante (Siggård, 1930).

Mavens konservatisme viser sig også hos immigranter. I årtier, ja nogle gange i flere generationer, holder de fast ved deres hjemlands traditionelle spiser. Katz (1932) taler således om, at maven er mere trofast end hovedet, mens andre taler om mavens patriotisme. Denne sejlivede fastholden ved hjemlandets traditionelle madkultur er udtryk for immigranternes dybe emotionelle og identitetsmæssige forankring i deres hjemland. Nogle mennesker kan nemmere frigøre sig fra tidligere værdinormer end andre og derfor også hurtigere adaptere til nye spisevaner. Når der sker en sådan udjævning af kostvanerne, kan man med Katz tale om en ”fødens demokratisering”. Ud fra et socialpsykologisk perspektiv ville man sige, at det til tider kan tage lang tid, før et emne flyttes fra kategori A til kategori B. Når man først har klassificeret hunden som kæledyr, skal der ske alvorlige situationelle ændringer, før den bliver omklassificeret til slagtekvæg. Men som omtalt tidligere, så demonstrerede blandt andet James Cook og Roald Amundsen, at en kategorial omstrukturering ikke blot var mulig, men endda forbundet med positive oplevelser.

Hundeslagtninger i Tyskland 1900-1985

I slutningen af det 19. århundrede fandtes blandt den fattige befolkning i Tyskland så mange udsultede mennesker, at fritgående hunde førte et farligt liv. Dette er blandt andet fastholdt i den tyske humorist Wilhelm Buschs tegning *Die Strafe der Faulheit* (Dovenskabens straf). Antallet af ukontrollerede hundeslagtninger var begyndt at blive et sundhedsmæssigt problem, eftersom ingen hjemmeslagtede hunde nogensinde blev undersøgt for de farlige trikiner. Derfor vedtog den tyske Rigsdag den 3. juni 1900 en veterinærlov, der regulerede slagtning af dyr. Denne lov skulle gælde for alle landets delstater. I denne lovs § 1 opføres hunden eksplicit som slagtekvæg, på lige fod med køer, svin, får, geder og heste (Fleischbeschaugesetz, 1900). Det er vistnok den første og eneste gang i europæisk historie, at hunden officielt betragtes som et slagtedyrtil menneskeføde.³

Fleischbeschaugesetz vom 1. Juni 1900

(Reichsgesetzbl. S. 547...)

§1

Untersuchungspflicht

Rinder, Schweine, Schafe, Ziegen, Pferde, andere Einhufer und Hunde, deren Fleisch zum Genuss für Menschen verwendet werden soll, unterliegen vor und nach der Schlachtung einer amtlichen Untersuchung.

Fra tidernes morgen har driftige entreprenører forsøgt at tjene penge ved at narre andre mennesker. Inden for kødvareindustrien er det foregået ved at billigere kød fra mindre efterspurgte dyr blev solgt som kød fra højt værdsatte slagtedyrt. For eksempel solgte forretninger i London en overgang ornekød som oksekød. I Tyskland blev hundekød handlet som kalvekød, og hundekødspølser blev solgt som svinekødspølser. Enkelte restauranter – ikke kun i England og Tyskland – red med på denne narrebølge og serverede wienerschnitzel tilberedt af svinemørbrad. Med en god håndfuld rasp på kødet var det ikke særlig vanskeligt at få kunderne til at tro, at de spiste rigtig wienerschnitzel. For at forhindre den slags svindel blev det påbudt slagtehalterne at indrette særlige rum til slagtning af hunde. I Chemnitz foregik slagtning af hunde i særlige rum, der var indrettet i hesteslagtehalter, således at: "Hundekød ikke kom i berøring med kød fra andre dyr" (Fleisch-Kombinat..., 1966). Endvidere skulle kød af raske hunde forsynes med et firkantet stempel på 2 x 5 cm., hvori der stod "Hund", hvorimod kød af mere almindelige dyr som køer, kalve, grise, geder og får blev forsynet

3 I flg. Schwabe (1979) skulle Belgien i 1905 have indført en lovgivning, der krævede, at hundekød skulle underkastes veterinær inspektion, og at det kun måtte sælges i særlige slagterforretninger.

med et rundt stempel uden specifikation af, hvilket dyr kødet stammede fra (Bekanntmachung ..., 1940; Osterland, 1938). I visse delstater som Sachsen måtte hundekød udelukkende sælges i særlige forretninger.

Kaninsalat på Wiwex

Et eklatant eksempel, som vi har fra en kontrollerende dyrlæge i Køb-
byen, er hønsesalaten. Den er ofte fremstillet på basis af kaninkød.
Wiwex er nedlagt, så ingen kan vel tage anstød, hvis vi minder om
historien om manden, der bad om kaninsalat:

- *Føres ikke, hr. – men der er hønsesalat.*

- *Udmærket, det kommer jo ud på ét.*

- *De spøger, hr.*

- *Det er mig, der er leverandøren.*

(Politiken, 1967).

Når man i 1900 officielt valgte at medinddrage hunden i den første fælles-
tyske veterinærlov, skyldtes det blandt andet, at man (a) ønskede at bringe
loven i overensstemmelse med de dengang aktuelle forhold, hvor spisning
af hunde- og kattekød var temmelig udbredt blandt befolkningen i sachsiske
landsbyer (Kohl i Floessel, 1905); (b) var bekymret for, at denne tendens
på grund af de daværende elendige sociale forhold ("den traurigen sozialen
Verhältnissen") også ville brede sig til andre dele af landet; (c) ønskede at
underkaste hundeslagtninger veterinær kontrol af sundhedsmæssige grunde,
da mennesker via hunde kan få overført sygdomme som hundegalskab, milt-
brand, tuberkulose og trikinose (Ostertag, 1910).

Forhandlingerne i Rigsdagen om hundens optagelse i veterinærlovgivning-
en var ikke kedelig. Ét af rigsdagsmedlemmerne mente, at det nok ikke var
helt korrekt, at det kun var fattige mennesker, som blev tvunget til at spise
hundekød. "Mennesker der har spist hunde", fremhævedes det, "fandtes
til alle tider; de er ganske enkelt særlige Feinschmeckere (munterhed fra
salen)". Videre hed det. "En fed mops blev også snuppet i min ungdom ...
(munterhed fra salen)" (Stenographische Berichte ..., 1899). Mod optagelse
af hunden i veterinærlovgivningen fremførtes også sociale og moralske
argumenter som, at ingen i Tyskland: "... behøver at spise hundekød" (Ste-
nographische Berichte..., 1899). Til slut fik disse bemærkninger dog ingen
betydning. Socialdemokraterne, der var forslagsstillere, fik hunden med i
lovgivningen, der blev vedtaget den 3. juni 1900.

Forekomst af hundeslagtninger i Tyskland

De første officielt registrerede hundeslagtninger i Tyskland er fra 1845
(Kohl, i Floessel, 1905). Efter vedtagelsen af den første fællestyske veteri-
nærlovgivning i 1900 førtes der officielle statistikker over hundeslagtninger.
Her viser det sig, at hundeslagtninger er blevet registreret i de fleste tyske
delstater. Det største antal fandt sted i Sachsen, Nordre Schlesien, Preussen

og Bayern (Bundestierärztekammer, 2000). I Nordtyskland forekom kun enkelte hundeslagtninger. Nedenstående figur 3 er baseret på *Die Statistik des Deutschen Reiches* og medinddrager kun de slagtninger, der fandt sted på slagterierne. Den medtager således ikke hjemmeslagtninger. Ser man på figurerne 4 og 5, viser der sig en markant stigning af hundeslagtninger i perioden 1916 til 1919. I samme periode sker der mere end en halvering af svineslagtninger. Nedgangen i svineslagtningerne medførte en alvorlig mangel på kød, der delvis blev kompensert ved et øget antal hundeslagtninger. Efter afslutningen af 1. Verdenskrig skete i 1920 en forøgelse af svineslagtninger med en tilsvarende nedgang i hundeslagtninger. Dog forekommer igen i årene 1921 og 1923 mere end en tredobling af hundeslagtninger – fra 5.481 i 1921 til 18.311 i 1923, hvilket må ses i relation til den tyske ”hyperinflation”, der fandt sted i efterkrigsårene (Pedersen & Laursen, 1964). I 1935 kostede ½ kg hundekød 6 Reichsmark (Silber, 1935).

År	Hundeslagtninger	Svineslagtninger
1905	6.146	13.555.923
1906	6.521	13.349.031
1907	6.472	16.382.985
1908	6.361	16.473.231
1909	6.990	15.530.775
1910	6.922	16.299.526
1911	6.553	18.541.694
1912	8.132	18.196.343
1913	7.356	17.872.028
1914	6.884	19.441.273
1915	8.898	13.293.310
1916	15.563	6.547.645
1917	17.423	5.794.812
1918	14.990	2.429.999
1919	10.782	1.367.927
1920	6.966	3.011.567
1921	5.481	6.926.602
1922	13.595	6.915.810
1923	18.311	5.781.771
1924	5.145	10.181.754
1925	5.859	12.090.013

1926	5.103	13.072.113
1927	3.925	17.279.039
1928	3.379	19.480.297
1929	3.188	17.252.169
1930	3.173	18.040.877
1931	2.850	20.520.044
1932	2.261	19.002.388
1933	2.328	18.259.575
1934	2.733	19.462.926
1935	2.884	18.246.415
1936	3.188	19.142.171
1937	2.889	22.470.498
I alt	229.251	462.212.531

Fig. 3. Slagtning af hunde og svin på offentlige slagterier i Tyskland i perioden 1905-1937

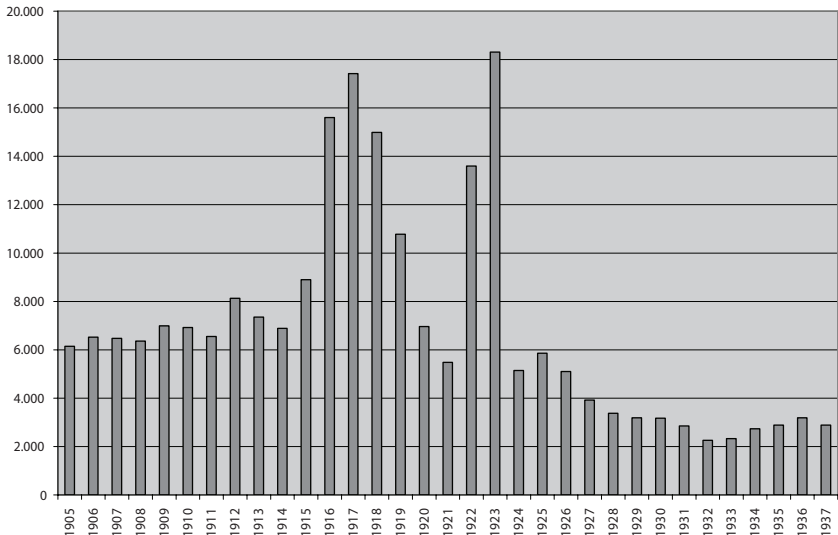

Fig. 4. Hundeslagtninger i Tyskland 1905-1937

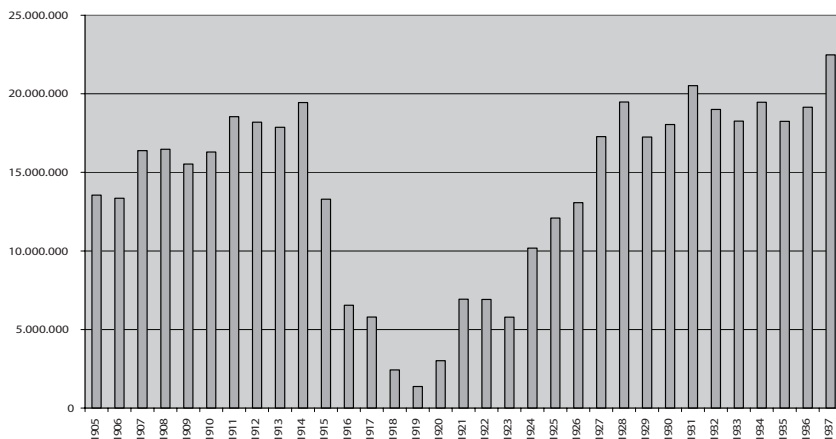

Fig. 5. Svineslagtninger i Tyskland fra 1905-1937

Efter afslutningen af den alvorlige recession faldt hundeslagtningerne igen til 1905-niveauet for sluttelig i 1937 at være nede på knap 3.000 i antal. Hvor mange hundeslagtninger der forekom efter 1937, er uvist, da hundeslagtninger ikke længere medtoges i de offentlige statistikker. At der dog forekom hundeslagtninger efter 2. verdenskrig, nævnes bl.a. af Grüttner (1954) og Korkhaus (1954), som beretter, at i 1948 og 1951 blev der slagtet hhv. 92 og 38 hunde i Niedersachsen. Den sidst dokumenterede hundeslagtning på et offentligt slagteri fandt sted i Augsburg 1985 (Bundestierärztekammer, 2000).

Et veritabelt hundeslagsmål

I årene efter lovens vedtagelse udkom en række artikler i populærvidenskabelige tidsskrifter, der på det stærkeste fordømte hundens inkorporering i veterinærlovgivningen. Der skrives heri, at spising af hundekød er det samme som "menneskeæderi" (Menschenfresserei; Floessel, 1905), fordi hunden fra naturens hånd ikke er bestemt til at være menneskeføde. Det er et "kulturelt tilbageslag" hævdes det, hvis et land tillader hundeslagtninger. Grüttner (1954) rejser spørgsmålet, om hundeslagtninger ikke strider mod en nations moralbegreber og derfor må vække offentlig forargelse.

I 1951 rettede dyreværnsforeninger i Tyskland henvendelse til Forbunds-dagen om at få udstedt forbud mod slagting af hunde og katte, men forgæves. I januar 1954 går det mægtige tyske boulevardblad *Bild Zeitung* ind i debatten. I artikler rettes skarpe angreb mod såvel dem, der slagter, som dem, der spiser hunde. Forsideartikler har sensationsoverskrifter som "Utroligt, men sandt!" "Hundeslagtere på arbejde" "Hundedebat i Forbunds-dagen" og "Lov mod hundeslagtning skal komme". Følgen er, at mange af dagbladets læsere i vrede og stærkt emotionelle breve til redaktionen udtrykker misbilligelse over, at regeringen endnu ikke har taget skridt til at forhindre sligt bar-

bari. Politikerne var ikke sene til at blande sig i de protesterendes kor. Den daværende leder af partiet FDP, Erich Mende, siger således, at: "... spisning af hundekød er en ny form for europæisk kannibalisme." Ernæringsminister Heinrich Lübke siger: "Forfærdende! Hvordan kan man spise en kammerat, der beskytter en" (Bild Zeitung, 1954b). Daværende indenrigsminister Gerhard Schröder siger: "Slagtning af hunde til fortæring anser jeg for barbari!" (Bild Zeitung 1954c) og lederen af dyreværnsforeningen i München siger: "Det er en kulturel skandale, at hundeslagtninger i Tyskland ikke er forbudt" (Bild Zeitung, 1954a). Som det fremgår af læserbreve, såvel som af politikernes udtalelser, koncentrerer argumentationerne sig hovedsageligt om to forhold (1) at kynophagi er naturstridigt, da hunden er menneskets bedste ven og (2) at kynophagi er et kulturelt tilbageskridt. Disse argumentationer var de samme som 50 år senere blev fremført ved verdensmesterskaberne i Korea. Det er udtryk for en intolerance, der uvilkårligt leder tanken hen på Aksel Sandemose's ord: "Det var avvikelsen som aldrig ble tålt ... Den [Jantemoralen] ble til lov, og loven utartet til religion" (Sandemose, 1955).

Foranlediget af de mange klager, der tilgik Forbundsdagen, forelagde landbrugsministeriet i 1958 et lovudkast, der tog sigte på at få fjernet hunden fra kategorien slagtekvæg. Begrundelsen var, at spisning af hundekød stødte menneskets moralske følelser over for hunden, som de var knyttet så stærkt til. Forbundsdagen nåede dog ikke at behandle lovforslaget før legislaturperiodens udløb. Et nyt lovforslag fremsendtes i 1963, men afvistes, da man ikke mente tiden var inde til at foretage de foreslåede ændringer – i stor anerkendelse af dyreforeningernes målsætning i øvrigt. Først i 1968 fjernedes hunden fra kategorien slagtekvæg i veterinærlovgivningen (Fleischbeschau-gesetz, 1968)). Heri står der udtrykkeligt, at det er forbudt at slagte hunde og katte til brug for mennesker.

Spisning af hundekød i Danmark

Som led i sine undersøgelser over spisefordomme gennemførte daværende professor i psykologi, Franz From, i 1965 en spørgeskemaundersøgelse blandt 219 danske 1.-års-psykologistuderende.

Mænd	Kvinder	Uoplyst	I alt
86	132	1	219

Fig. 6. *Kønsmæssig fordeling af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen*

De studerende fik udleveret et lille hæfte på 28 sider. På hver side omtaltes et specifikt mademne, såsom heste, hunde, forskellige slags indvolde, skaldyr (inkl. østers), m.m. Spørgsmålene om de forskellige mademner varierede mht. antal af spørgsmål. Hvad angår holdninger til spisning af hundekød, lød spørgsmålene:

1. Ville De have noget imod at spise hundekød? ja nej
2. Kunne De tænke Dem at spise hundekød?
  - (a) Hvis det var tilberedt som steg? ja nej
  - (b) Hvis det indgår i fars sammen med andet kød? ja nej
  - (c) Hvis De blot skulle prøve at spise et lille stykke? ja nej
3. Kunne De tænke Dem at spise hundefedt, fx i form af et stykke rugbrød med fedt? ja nej
4. Hvis De ikke kunne tænke Dem at spise eller smage på hundekød eller –fedt under nogen som helst form, hvad er så Deres begrundelse?
5. Ville De have noget imod, at der i den danske veterinærlov-givning officielt blev givet lovhjemmel til slagtning af hunde til brug for menneskeføde? Begrund kort Deres svar.

From var klar over, at der var mange problemer med at anvende psykologi-studerende som informanter, da de på ingen måde udgjorde et repræsentativt udvalg. Ligeledes var den anvendte spørgeskemametode problematisk til afdækning af holdninger vedr. følsomme emner. Ja, spørgsmålet er, om man i det hele taget kan benytte spørgeskemametoden, når man faktisk ikke véd, om de adspurgte i det hele taget har en holdning til det, de bliver spurgt om. "Demand characteristics" er et andet problem, såvel som det ikke kan afvises, at Froms kronikker (1964, 1965a, 1965b), radiodiskussioner, foredrag (FS, 1965) og deltagelse i dagbladsdiskussioner om spisefordomme og det irrationelle menneske, har haft en indflydelse på besvarelsene. Det er ikke utænkeligt, at nogle af respondenterne har hørt eller læst om Froms stærke synspunkter og derfor i deres besvarelse af spørgeskemaet ikke ville stå tilbage for deres professors mad-liberale indstilling. Alle disse metodologiske problemer skal der selvfølgelig tages højde for, når forskning om spisefordomme kommer ud over pilotfasen.

Kunne De tænke Dem at spise hundekød?

Som det fremgår af fig. 7 og 8, mente godt halvdelen af de adspurgte, at de kunne tænke sig at spise hundekød. Af de modige var der en lille overvægt af kvinder. Om kødet blev serveret som fars eller steg gjorde tilsyneladende ingen forskel, dog var det kun en femtedel, der kunne forestille sig at spise hundekød i form af råt tatar kød.

Ved gennemgangen af forsøgspersonernes begrundelser for ikke at spise hundekød viste sig en forbavsende ensartethed i forklaringerne. To grupper fremtrådte meget stærkt: Dem, der angav antropomorfistiske motiver, og dem, der refererede til hundens nære tilknytning til mennesket.

		Mænd	Kvinder	I alt
Kunne De tænke Dem at spise hundekød	Ja	59	62	121 (55,2%)
	Nej	27	69	97 (44,4%)
	Ved ikke			1 (0,4%)
		86	131	219 (100%)

Fig. 7. Holdninger over for spisning af hundekød

Kunne De tænke Dem at spise hundekød i form af	Kødets konsistens	Antal
	Fars	108
	Steg	102
	Råt i form af tatarbøf	42
	Kun et lille stykke	4
	Som hundefedt	67
I alt		323

Fig. 8. Hvordan informanterne bedst kunne lide at "spise hund" (Informanterne kunne sætte flere kryds.)

Antropomorfistiske motiver

Flere gange nævnes det, at hunden er et klogt og intelligent dyr, der indtager en særstilling i dyreverdenen, og at hunden har menneskelige egenskaber. Utallige gange lyder det:

- "Jeg kan vanskeligt definere, hvorfor jeg føler væmmelse, men jeg vil tro, det skyldes en fornemmelse af, at hunden er for meget lig mennesket."
  - "... hunde viser sig ofte at være en slags mennesker."
- Denne personificering af hunden medfører, at en del forsøgspersoner kommer til at ligestille kynophagi med kannibalisme:
- "... og da hunde ofte viser sig som en slags mennesker, synes det umiddelbart at være en slags kannibalisme."
  - "At jeg i kraft af selv at have haft hund ville føle det som hvis der for mig blev serveret 'menneske' på en tallerken."

I tidens løb er der ikke de færdigheder, man ikke har tillagt hunden, antropomorfiseringen går så langt som til at tillægge den telepatiske evner. Det var specielt den franske dyrlæge Dr. Barat fra Paris, som forsvarede hundens højt udviklede sensoriske apparat. I sin bog fortæller han bl.a. en historie om en hund, der nægtede at gå den traditionelle aftenur. Alligevel blev den

tvunget dertil. På denne aftentur blev den overfaldet og bidt til døde af en stor hund (her gengivet efter Reinhardt, 1955). Hvor beklagelig denne tildragelse end er, så er dette enkeltstående tilfælde ikke bevis på eksistensen af ekstrasensoriske evner. Hvor mange gange har hundeejere ikke oplevet, at deres hund ikke ville med ud og så alligevel nød det, når den endelig var ude – uden at der skete noget. Disse tilfælde registreres blot ikke. Det gør derimod de enkeltstående bemærkelsesværdige tildragelser.

Hundens nære tilknytning til familien, dens status i familien

Utallige forsøgspersoner refererer til, at de selv har hund, at hunden er en barndomsven, et kæledyr, og at det er det dyr, de har oplevet den nærmeste kontakt med. Dette udtrykkes blandt andet således:

- ”Jeg holder af dyr i almindelighed, især af hunde. Gennem hele min barndom har jeg selv haft hund. Det er trofaste dyr, jeg ville føle det som et sandt forræderi at spise dem. Hunden har for mig en særstilling i familielivet og over for det enkelte familiemedlem.”
- “Man kan betragte sin hund som en ven og omgangsfælle. En sådan spiser man ikke.”

Der er dog også enkelte forsøgspersoner, som erkender ikke at have nogen fyldestgørende forklaring på deres negative holdning over for tanken om at spise hundekød. De erkender, at det er en fordom:

- “På grund af fordom, jeg tror, det ville smage væmmeligt.”
- “Min aversion kan vel kun begrundes ud fra en fordom forbundet med en særlig tilknytning til hunden. Hvis man ikke har smagt det og egentlig heller aldrig har hørt om det smager godt eller ej, har jeg vel egentlig ingen logisk grund til min aversion.”

Flere forsøgspersoner har vanskeligheder med at abstrahere fra deres egen hund og se hunden i et mere generelt perspektiv på lige fod med f.eks. okser, svin, lam etc.:

- “... jeg ville tænke på min egen hund.”
- “Jeg kommer naturligvis til at tænke på Gnu og Michy og hvad de nu hedder, alle de hunde man kender.”

Irrationelle forklaringer

Når man ser på de begrundelser, som de adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen anfører for ikke at ville spise hundekød, må det erkendes, at disse er mere irrationelle end rationelle. At hunde skulle være lig med mennesket er en sandhed med modifikationer. Mennesker dominerer totalt hunden, der trænes til at løse bestemte opgaver og at adlyde, hvorimod det omvendte ikke er tilfældet. Der er nok ikke ret mange, som for alvor vil argumentere for, at hundens kognitive færdigheder kan måle sig med menneskets. Derudover er der tale om en grov generalisering. Deltagerne slutter ud fra deres

kendskab til deres egen eller naboens hund til de mange millioner hunde, der findes rundt omkring i verden.

Argumentet, at ”hunden er menneskets bedste ven” er baseret på en tilsvarende generalisering. Ingen tvivl om, at dem, der holder hund, udvikler en nær relation til dyret – og omvendt. Iflg. Wolf (2002) udsættes årligt ca. 100.000 hunde i Paris, 18 millioner i USA, 800.000 i Italien og ca. 2 millioner i hhv. Taiwan og Rumænien. ”Antallet af hunde, der i den vestlige verden årligt udsættes af deres ejere, overstiger langt det antal hunde, der spises i Korea.” Er dette udtryk for, at hunden er menneskets bedste ven?

Som det fremgår af beskrivelserne fra Hawaii og Tahiti, var det muligt at vise stor omsorg for hunden, når man bar den på skuldrene og i visse tilfælde ammede dem – men når tiden var inde, gik vejen direkte til jordovnen. Er det ”kannibalisme”? Hawaiianerne og tahitianerne anlagde en mere pragmatisk holdning til hunden: Tid til omsorg, tid til slagting.

Den traditionelle madafsky er i høj grad kategorialt betinget. Når et dyr først er placeret inden for én kategori, er det vanskeligt at flytte det over i en anden – specielt hvis den eksisterende kategorisering har stået på i mange generationer. Hver ny generation overtager tidligere opfattelser, og det er ikke altid lige nemt at frigøre sig fra de følelser, der er knyttet til dem.

Interessant er det imidlertid, at der blandt de deltagere, som på papiret var indstillet på at ville spise hundekød, kun var 23 %, som ville gå så langt som at lade hunden blive optaget i veterinærlovgivningen som slagtekvæg. Her var den generelle holdning, at man gerne ville prøvespise hundekød ”for nysgerrighedens skyld”, men at en mere permanent brug af hundekød til menneskeføde var uacceptabelt. Tilsyneladende paradoksalt er det, at blandt dem, der ikke kunne tænke sig at spise hundekød, fandtes hele 32 %, som intet havde noget imod hundens optagelse i veterinærlovgivningen. Deres begrundelse afspejler en smuk utilitaristisk tankegang, for som nogle af dem siger: ” ... fordi man ikke selv vil spise hundekød, behøver man ikke at tage glæden fra andre”, ”... hvis der er mennesker der ønsker at spise hundekød, skal de have lov til det”, eller ”Lider ikke af diktatoriske tilbøjeligheder over for andres valg af føde.”

Fra holdning til handling

Inden for socialpsykologien er det en velkendt sag, at der ofte kan være stor afstand mellem holdning og handling. Sociologen LaPiere rejste i årene 1930-32 med et kinesisk ægtepar igennem Amerika, hvor der dengang fandtes etniske fordomme over for folk fra Sydøstasien. De besøgte 67 hoteller og moteller og spiste på 184 restauranter. LaPiere og hans medrejsende blev kun nægtet adgang én gang, og det endda på en forfalden campingplads for bilister. Et halvt år senere sendte LaPiere et spørgeskema til samtlige 251 steder, de året forinden havde opsøgt. I spørgeskemaet stilledes bl.a. spørgsmålet, om man ville acceptere kinesere som gæster i deres hoteller hhv. restauranter. Af de 128 returnerede besvarelser svarede 92 % af hotellerne

og 91 % af restauranterne negativt, mens resten svarede undvigende. Som LaPiere (1934) bemærkede: "På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen ville det være dumdrigt for kinesere at rejse i De Forenede Stater." Denne klassiske undersøgelse afslører den iøjnefaldende uoverensstemmelse, der findes mellem, hvad mennesker siger (holdning), og hvad de faktisk gør (handling). Mange andre undersøgelser har sidenhen afsløret, at holdningsundersøgelser kun har en begrænset værdi, når det gælder forudsigelighed af aktuel adfærd. I en undersøgelse fra 1969 dokumenterer Wicker (citeret efter Hogg og Vaughan 2005), at: "...korrelationen mellem holdning og adfærd sjældent er højere end 0.30." Af samme grund var professor Franz From og hans medarbejdere meget skeptiske, da det viste sig, at over halvdelen af de adspurgte tilkendegav, at de godt ville spise hund. Da det ikke var muligt at teste, om ja-sigerne virkelig stod ved deres ord, besluttede From og hans medarbejdere at afprøve deres egne positive holdninger over for spisning af hundekød.

Hundesteg til middag

I juni 1966, en lørdag aften, sad vi 6 personer rundt om et veldækket spisebord i det indre af København og spiste en pointer.⁴ Inden vi var kommet så langt, måtte en række praktiske problemer først løses. Hvor man ellers, når man ønsker at spise oksekød eller svinekød, blot går ind i en velassorteret slagterforretning, så måtte vi gå en længere og mere besværlig vej. Hvordan skulle vi få fat i en hund? Hvem skulle slagte den? Hvem skulle undersøge den for trikiner, og hvor skulle den hænge, for at kødet kunne mørnes? Hvordan skulle hunden tilberedes og ved hvilken temperatur? Og endelig, hvad skulle man, når den endelig lå på bordet, drikke til? Rødvin, hvidvin, øl? Hen ad vejen fik vi løst alle problemer, og det endte til sidst med, at 3 kg skært pointerkød skulle tilberedes. I forbindelse med tilberedelsen af hunden havde kokken en særlig oplevelse: "Det faldt i min lod at tilberede hunden, hvilket affødte visse betænkeligheder hos mig – ikke fordi det var hund; betænkelighederne var helt ærligt ikke af anden art end dem, der altid opstår hos mig, når jeg skal tilberede mad for mine gæster. Nu havde vi jo omsider fået den meget omtalte hund, og kødet var jo oven i købet det bedst tænkelige, så den side af sagen var jo i skønneste orden – jeg ville have været meget ked af at spolere den. Kort sagt, da jeg først havde fået kræet inden døre, var mine betænkeligheder af rent husmoderlig art – og de kulminerede den aften den skulle spises – og jeg skulle til at skære stegen for. I min almindelige forvirring havde jeg åbenbart fået fat i den sløveste kniv, for udskæringen gik ualmindelig trægt. Min første tanke var, at stegen ikke havde fået nok, og da klokken efterhånden var blevet mange, blev jeg godt 'hed om ørerne'. Jeg skyndte mig at tage en luns af kødet for at få kontrol-

4 Pointeren fik vi billigt, da den alligevel skulle aflives. Den kunne ikke bruges som jagthund, fordi den havde en skæv næse.

leret, om mine bange anelser holdt stik, men til min store glæde viste den sig at være dejlig mør – og jeg konstaterede samtidig den lettelse, at den var krydret som den skulle, at den i det hele taget smagte ganske fortrinligt. Først da slog det ned i mig, at jeg havde spist hund og glæden over det rent kokkemæssige resultat blandede sig med en sand stolthed over, at jeg var den første, som havde spist en bid af den. Den første mundfuld blev altså ikke, som jeg havde forestillet mig. Jeg havde trods alt forestillet mig, at jeg nok ville være lidt betænkelig ved den første bid, og at det nok ville blive lidt af en overvindelse at få den ned. Dette moment glimrede altså ved sit fravær – ved en tilfældighed ganske vist – og da stegen kom på bordet, var spændingen udløst for mit vedkommende, og jeg kunne spise med stor appetit. Er mine fordomme om at spise hund nu ganske overvundet? Både ja og nej. Ja, fordi jeg ikke ville have noget imod at gentage det – og desuden smager det jo som alt andet kød. Men nej, fordi jeg tror, at jeg skal 'æde' mig igennem nok et par hunde, før jeg vil kunne spise det lige så naturligt, som jeg spiser alt andet kød."

Vi vidste alle – i god tid i forvejen – hvad vi gik ind til. Men da vi satte os ved bordet, var det ligesom om den fornuftsbestemte beslutning var blevet trængt tilbage af en vis form for følelsesmæssig betænkelighed. De fleste var ambivalente over for den steg, der lå på fadet og ventede på at blive spist. Men følelsen af forpligtelse sejrede over ubehagets oplevelser. Enkelte sad og stak forsigtigt gaflen i kødet, andre virkede betænkelige og en enkelt deltager talte uafbrudt for at dæmpe sin modvilje. Efter de første små stykker kød havde fundet vej ind i munden, faldt hæmningerne gradvist, og mens alle talte meget om kødets smag og konsistens, blev mundfuldene større og større. Men et helt afslappet måltid kan man ikke tale om, at det blev. En af deltagerne forlod flere gange bordet og fortalte bagefter, at hun ikke kunne holde maven i ro. Hver gang hun vendte tilbage til bordet så hun, at vi andre stadigvæk spiste hundekød. Hun ville ikke give op, forsøgte igen, men måtte omgående forlade bordet igen. Endelig var der én deltager, der sent om natten ringede til sin far, som var overlæge, og spurgte om kroppen kunne danne "hundeceller". Som denne lille middag har vist, kan der være større afstand mellem en fornuftsbestemt beslutning og en følelsesmæssig tilpasning, end man tror. "Det er altså passionerne, som bestemmer vor adfærd, og hverken fornuften eller kærlighed til dyden"(From, 1965c).

LITTERATUR

BAHR, L. (1911): Kynophagie. *Skand. Veterinärtidsskrift*, 281-291.

BBC NEWS (2001): Vietnam's dog meat tradition. 31 December.

BEKANNTMACHUNG der neuen Fassung des Fleischbeschaugesetzes vom 29. Okt. 1940 (RGBl. I S 1463).

BILD ZEITUNG (1954a): Unglaublich aber wahr: Hundeschlächter an der Arbeit! 11. Januar.

- BILD ZEITUNG (1954b): Hunde-Debatte im Bundestag! 15. Januar.
- BILD ZEITUNG (1954c): Bundesminister Schröder sagt Ja zur Bild-Aktion. 19. Januar.
- BOITANI, L., BOURDIN, M. & CARBONE, G. (1997): *'ABCdaire du Chien*. Paris: Flammarion.
- BRILLAT-SAVARIN, J.A. (1966): *Smagens Fysiologi eller Meditationer over Transcendent Gastronomi*. Bd. I., København: Gyldendal.
- BUNDESTIERÄRZTEKAMMER E.V., (2000): *Der letzte Hund wurde in Augsburg geschlachtet*. Bonn: Presse- und Öffentlichkeitsarbeit.
- COOK, J. (1774/1968): *The Journals of Captain James Cook on his Voyages of Discovery. The Voyage of the Resolution and Adventure 1772-1775*. Edited by J.C. Beaglehole., Cambridge: Hakluyt Society, Extra Series No XXXV, vol. II.
- DIE STATISTIK DES DEUTSCHEN REICHES, Jahrgang 1900-1938. StDpB.
- FITZE P.P. (1940): Der Hund im Gesetz des Mittelalters. *Die Hundewelt*, No 16, 266-7.
- FLEISCHBESCHAUGESETZ vom 3. Juni 1900, Reichsgesetzbl. S. 547.
- FLEISCHBESCHAUGESETZ vom 13. April 1968 (BGBl. I S 398).
- FLEISCH-KOMBINAT KARL-MARX-STADT. Brev af 29.3.1966.
- FLOESSEL, C. (1905): Hundefleischesser. *Stein der Weisen*, 37, 294-296.
- FROM, F. (1964): Et stykke med mus. *Politiken* 26.7.
- FROM, F. (1965a): Om det uformuflige i mennesket. *Louisiana Revy*, 5 (3), 26-27.
- FROM, F. (1965b): ... og så spiste de hund. *Information* 4. august.
- FROM, F. (1965c): Mandevilles Bifabel eller Den enkeltes last, samfundets gavn. I F. From *Psykologisk Set*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 125-145.
- FROM, F. (1977): Hvordan en engelsk fordom blev til en lov i Hong Kong. *Dansk Psykolog Nyt*, 347-354.
- FROM, F. (1978): I Hong Kong er det forbudt at spise hunde. *Beretninger fra Carlsberg-fondet*, 19, 8-10.
- FS (1965): Vi binder sløjfe om Månen – men vi forstår ikke hinanden. *Ingeniørernes Ugeblad*, 6.11. (Referat af foredrag holdt i Ingeniørforeningen.)
- GRÜTTNER, F. (1954): Über das Schlachten von Hunden. *Deutsche Tierärztliche Wochenschrift*, 61. Jahrgang, Nr. 29/30, 293-4.
- HELMER, J. (2008): Århus-studerende spiser kat – nu trues de på livet. *Avisen.dk*, 7. juni.
- HOGG, M. A. & VAUGHAM, G. M. (2005): *Social Psychology*. Essex: Harlow, Person, Prentice Hall.
- JENSEN, J. V. (2008): Historiepolitik er storpolitik. *Weekendavisen*, Nr. 47, 21. november. (Baseret på interview med Boris Rarasjuk, Ukraines tidligere udenrigsminister.)
- KAMP, J. (1943): *Dansk Folketro*, København.
- KATZ, D. (1932): *Hunger und Appetit. Untersuchungen zur Medizinischen Psychologie*. Stockholm: Pedagogiske Biblioteket.
- KORKHAUS, R. (1954): Zur Frage der Schlachtung von Hunden. *Deutsche Tierärztliche Wochenschrift*, 62. Jahrgang, Nr. 33/34, 347-350.
- KULTURHISTORISK LEXIKON FOR NORDISK MIDDELALDER (1962). Bd. VII.
- KUSCHEL, R. & ZAND, F. (2007): *Fordomme og stereotyper*. København, Frydenlunds forlag.
- LAPIERE, R.T. (1934): Attitudes vs. Actions. *Social Forces*, 13-230-237.
- LEACH, E. (1966): Anthropological Aspects of Language: Animal Categories and Verbal Abuse. I E. H. Lenneberg (ed.). *New Directions in The Study of Language*. Cambridge: Massachusetts, s. 23-63.
- MÉGNIN, P. (1900): Der Hund als Nahrungsmittel des Menschen. *Deutscher Tierfreund*, 165-8.
- MONBERG, T. (n.d.): Struktur, antistruktur og 'Allergener' Upubliceret manuskript.

- MÜHLENS, P. (1923): *Die Russische Hunger- und Seuchenkatastrophe in den Jahren 1921-22*. Berlin.
- NATIONAL GEOGRAPHIC NEWS (2004). *Food Taboos: It's all a matter of taste*. 19. april.
- NIELSEN, A. K. (2008): Sjælens sejr. *Weekendavisen* 21. november. (Bog anmeldelse af Michael Jones bog Leningrad. September 1941 til januar 1944.)
- OSTERLAND, F. (1938): Hundeschlachtungen. *Rundschau auf dem Gebiete der gesamten Fleischbeschau und Trichinenschau, des Schlacht- und Viehhofwesens*, 15, 14-15.
- OSTERTAG, R. (1910): *Handbuch der Fleischbeschau*. Stuttgart, Verlag von Ferdinand Enke.
- PEDERSEN, J. & LAURSEN, K. (1964): *The German Inflation 1918-1923*. Amsterdam: North-Holland Publ. Co.
- POLITIKEN (1967): Engelsk Bøf af ornekød. 31. august.
- RAMIER, P. (1973): Who Invented the Doggy Bag? *Honolulu* (Magazine), November, p. 86-7.
- RAMSKOU, T. (1969): *Danmarks Historie*. København: Politikens Forlag, bd. 2.
- REINHARDT, H. (1955): Über das Schlachten von Hunden. *Deutsche Tierärztliche Wochenschrift*, 62. Jahrgang, s. 59.
- SALETAN, W. (2002): Wok the Dog. What's wrong with eating man's best friend? www.slate.com/id/2060840
- SANDEMOSE, A. (1955): *En flyktning krysser sitt spor: Espen Arnakkes kommentarer til Janteloven*. Risør: Privat Trykk. Aksel Sandemose, Kjørkelvik.
- SCHWABE, C. W. (1979): *Unmentionable Cuisine*. Charlottesville: University Press.
- SIGGÅRD, N. (1930): *Om den danske Befolknings Fødemidler gennem Tiderne*. København: Hagerup.
- SILBER, E. (1935): Anwendung von Hundefleisch und Hundeschmalz in der Volksmedizin. *Die Medizinische Welt*, Bd. 9, Nr. 6: 214-5.
- STENOGRAPHISCHE BERICHTE ÜBER DIE VERHANDLUNGEN DES REICHSTAGES: X. Legislaturperiode, I. Session 1898/1900. 67. Sitzung 17. April 1899, s. 1809.
- TERMER, F. (1957): Der Hund bei den Kulturvölkern Altamerikas. *Zeitschrift für Ethnologie*, Sonderdruck. Bd. 82.
- THE NEW YORK TIMES (1912): Amundsen describes his polar dash; Found the Pole's altitude 10,500 Feet; Forced to kill and eat his dogs. 11. March.
- TITCOMB, M (1969): *Dog and Man in the Ancient Pacific*. Honolulu: Bernice P. Bishop Museum. Special Publication 59.
- WOLF (2002): Unvernünftige Gründe gegen das Essen von Hunden. Wolf.ok.ac.kr/~annyg/deutsch/d3.htm.